

Išvengiamas mirtingumas – prevencinėmis priemonėmis išvengiamas mirtingumas ir mirtingumas nuo pagydomų ligų.

- Prevencinėmis priemonėmis išvengiamas mirtingumas – mirties priežastys, kurių galima išvengti taikant veiksmingas visuomenės sveikatos ir pirminės prevencijos intervencijas (t. y. prieš prasidedant ligoms, traumoms, siekiant sumažinti jų dažnumą).
- Mirtingumas nuo pagydomų ligų – mirties priežastys, kurių galima išvengti savalaikėmis ir veiksmingomis sveikatos priežiūros intervencijomis, įskaitant antrinę prevenciją ir gydymą (t. y. prasidėjus ligoms ir siekiant sumažinti mirties atvejų skaičių).

Nuo 2021 m. Higienos instituto Mirties atvejų ir jų priežasčių stebėsenos skyrius (Skyrius) išvengiamą mirtingumą skaičiuoja, remdamasis Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos bei Europos Sąjungos statistikos tarnybos jungtiniu išvengiamo mirtingumo ligų sąrašu. Iki 2020 m. Skyrius skaičiavo išvengiamą mirtingumą, remdamasis Europos Bendrijos darbo grupės, vadovaujamos prof. V. Holando, pasiūlytų ligų, kurios gali būti pagydomos ir (arba) išvengiamos prevencinėmis priemonėmis, sąrašu.

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos bei Europos Sąjungos statistikos tarnybos jungtinis išvengiamo mirtingumo ligų sąrašas (2022 m. redakcija)

Mirties priežastys	TLK-10-AM	Amžius	Preven- cinėmis priemo- nėmis išven- giamos ligos	Pagy- domos ligos	Įtraukimo pagrindimas
Infekcinės ir parazitinės ligos					
Žarnyno infekcinės ligos	A00–A09	0–74	•		Dauguma šių ligų gali būti išvengtos per prevencines priemones (pvz., padidinus vandens ir maisto saugumą)
Difterija, stabligė, poliomieltas	A35, A36, A80	0–74	•		Daugumos šių infekcijų gali būti išvengta per vakcinaciją
Kokliušas	A37	0–74	•		Daugumos šių infekcijų gali būti išvengta per vakcinaciją
Meningokokinė infekcija	A39	0–74	•		Daugumos šių infekcijų gali būti išvengta per vakcinaciją
Sepsis, sukeltas <i>Streptococcus pneumoniae</i> , Sepsis, sukeltas <i>Haemophilus influenzae</i>	A40.3, A41.3	0–74	•		Daugumos šių infekcijų gali būti išvengta per vakcinaciją
<i>Haemophilus influenzae</i> sukelta infekcija	A49.2	0–74	•		Daugumos šių infekcijų gali būti išvengta per vakcinaciją
Lytiniu keliu plintančios infekcijos	A50–A60, A63, A64	0–74	•		Šių infekcijų gali būti išvengta prevencinėmis priemonėmis
Vėjaraupiai	B01	0–74	•		Daugumos šių infekcijų gali būti išvengta per vakcinaciją
Tymai	B05	0–74	•		Daugumos šių infekcijų gali būti išvengta per vakcinaciją
Raudonukė	B06	0–74	•		Daugumos šių infekcijų gali būti išvengta per vakcinaciją
Virusinis hepatitas	B15–B19	0–74	•		Ši būklė yra išvengiama prevencinėmis priemonėmis. Būklės, jei jis bus išvengta, nereikės gydyti.
ŽIV / AIDS	B20–B24	0–74	•		Ši būklė yra išvengiama prevencinėmis priemonėmis. Būklės, jei jis bus išvengta, nereikės gydyti.

Maliarija	B50–B54	0–74	•		Ši būklė yra išvengiama prevencinėmis priemonėmis. Būklės, jei jis bus išvengta, nereikės gydyti.
Hemofilinis meningitas, Pneumokokinis meningitas	G00.0, G00.1	0–74	•		Daugumos šių infekcijų gali būti išvengta per vakcinaciją
Tuberkuliozė	A15–A19, B90, J65	0–74	50 %	50 %	Keliose šalyse mirčių nuo tuberkuliozės sumažėjimas buvo pasiektas per geresnę prevenciją (sumažėjusiu sergamumu) ir ankstyvesniu aptikimu bei geresniu gydymu (geresni išgyvenamumo rodikliai)
Skarlatina	A38	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo antibiotikais
Sepsis	A40 (išskyrus A40.3), A41 (išskyrus A41.3)	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl geresnės sveikatos priežiūros kokybės, sumažinto nepageidaujamų reiškinių dažnio ir tinkamo gydymo antibiotikais
Celiulitas	A46, L03	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo antibiotikais
Legioneliozė	A48.1	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo antibiotikais
Streptokokų sukelta infekcija	A49.1	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo antibiotikais
Kitas meningitas	G00.2, G00.3, G00.8, G00.9	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo antibiotikais
Meningitas dėl kitų ir nepatikslintų priežasčių	G03	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo antibiotikais
Piktybiniai navikai					
Lūpos, burnos ertmės ir ryklės	C00–C14	0–74	•		Ši būklė daugiausia gali būti išvengta prevencinėmis priemonėmis (pvz., sumažinus rūkymą)
Stemplės	C15	0–74	•		Ši būklė daugiausia gali būti išvengta prevencinėmis priemonėmis (pvz., sumažinus rūkymą)
Skrandžio	C16	0–74	•		Ši būklė daugiausia gali būti išvengta prevencinėmis priemonėmis (pvz., sumažinus rūkymą, alkoholio vartojimą ir pakeitus mitybą)
Kepenų	C22	0–74	•		Ši būklė daugiausia gali būti išvengta prevencinėmis priemonėmis (pvz., sumažinus rūkymą, alkoholio vartojimą)
Trachėjos, bronchų ir plaučių	C33–C34	0–74	•		Ši būklė daugiausia gali būti išvengta prevencinėmis priemonėmis (pvz., sumažinus rūkymą)
Odos melanoma	C43	0–74	•		Ši būklė daugiausia gali būti išvengta prevencinėmis priemonėmis (pvz., sumažinus saulės poveikį)
Mezotelioma	C45	0–74	•		Ši būklė daugiausia gali būti išvengta prevencinėmis priemonėmis (pvz., sumažinus asbesto poveikį)

Krūtis (tik moterims)	C50	0–74		•	Mirties atvejų skaičius buvo sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir gydymo. 5 metų išgyvenamumas, nustačius vėžį, yra pakankamai aukštas ir didėjantis
Gimdos kaklelio	C53	0–74	50 %	50 %	Gali būti užkirstas kelias atlikus vakcinacija, taip pat atliekant atrankos tyrimus galima rasti priešvėžinius pakitimus, kurie gali būti gydomi siekiant išvengti vėžio. 5 metų išgyvenamumas, nustačius vėžį, yra pakankamai aukštas ir didėjantis
Storosios žarnos	C18–C21	0–74		•	Mirties atvejų skaičius buvo sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir gydymo. 5 metų išgyvenamumas, nustačius vėžį, yra pakankamai aukštas ir didėjantis
Šlapimo pūslės	C67	0–74	•		Ši būklė daugiausia gali būti išvengta prevencinėmis priemonėmis (pvz., sumažinus rūkymą)
Gimdos	C54, C55	0–74		•	Mirties atvejų skaičius buvo sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir gydymo. 5 metų išgyvenamumas, nustačius vėžį, yra pakankamai aukštas ir didėjantis
Sėklidės	C62	0–74		•	Mirties atvejų skaičius buvo sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir gydymo. 5 metų išgyvenamumas, nustačius vėžį, Būklės, jei jis bus išvengta, nereikės gydyti. yra pakankamai aukštas ir didėjantis
Skyd liaukės	C73	0–74		•	Mirties atvejų skaičius buvo sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Hodžkino limfoma	C81	0–74		•	Mirties atvejų skaičius buvo sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Limfoidinė leukemija	C91.0, C91.1	0–74		•	Mirties atvejų skaičius buvo sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Gerybiniai navikai	D10–D36	0–74		•	Mirties atvejų skaičius buvo sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Endokrininės, mitybos ir medžiagų apykaitos ligos					
Mitybinės anemijos	D50–D53	0–74	•		Ši būklė daugiausiai gali būti išvengta prevencinėmis priemonėmis (pvz., pakeitus mitybą)
Cukrinis diabetas	E10–E14	0–74	50 %	50 %	1 tipo cukrinis diabetas nėra išvengiamas prevencinėmis priemonėmis, bet tinkamas gydymas gali sumažinti mirtingumą. 2 tipo cukrinis diabetas daugiausia išvengiamas prevencinėmis priemonėmis (pvz., pakeitus mitybą), tačiau tinkamas gydymas taip pat gali sumažinti mirtingumą
Skyd liaukės funkcijos sutrikimai	E00–E07	0–74		•	Mirties atvejų skaičius gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Antinksčių sutrikimai	E24–E25 (išskyrus E24.4), E27	0–74		•	Mirties atvejų skaičius gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Nervų sistemos ligos					
Epilepsija	G40–G41	0–74		•	Mirties atvejų skaičius gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Kraujotakos sistemos ligos					
Hipertenzinės ligos	I10–I13, I15	0–74	50 %	50 %	Ši būklė yra tiek išvengiama prevencinėmis priemonėmis (pvz., sumažinus rūkymą, pakeitus mitybą ir padidinus fizinį aktyvumą), tiek gydoma

Išeminės širdies ligos	I20–I25	0–74	50 %	50 %	Keliose šalyse per pastaruosius dešimtmečius mirčių nuo IŠL sumažėjimas buvo pasiektas pasitelkiant geresnę prevenciją (sumažėjo sergamumas) bei ankstesnio aptikimo ir geresnio gydymo dėka (didesni išgyvenamumo rodikliai)
Venų tromboembolija	I26, I80, I82.9	0–74		• *	Dauguma venų trombozių atsiranda kaip hospitalizacijos pasekmė. Šios būklės yra gydomos, kadangi jos susijusios su priežiūros, kurią gauna žmonės, kokybe
Cerebrovaskulinės ligos	I60–I69	0–74	50 %	50 %	Keliose šalyse per pastaruosius dešimtmečius mirčių nuo cerebrovaskulinių ligų sumažėjimas buvo pasiektas pasitelkiant geresnę prevenciją (sumažėjo sergamumas) ir ankstesnio aptikimo ir geresnio gydymo dėka (didesni išgyvenamumo rodikliai)
Aortos aneurizma ir atsisluoksniavimas	I71	0–74	50 %	50 %	Ši būklė yra tiek išvengiama prevencinėmis priemonėmis (rizikos faktoriai panašūs kaip išeminės širdies ligos), tiek gydoma
Reumatinės ir kitos širdies ligos	I00–I09	0–74		•	Mirties atvejų skaičius gali būti sumažintas dėl tinkamo gydymo
Kita aterosklerozė	I70, I73.9	0–74	50 %	50 %	Ši būklė yra tiek išvengiama prevencinėmis priemonėmis (pvz., pakeitus mitybą), tiek gydoma
Kvėpavimo sistemos ligos					
Gripas	J09–J11	0–74	•		Dauguma mirčių galima išvengti prevencinėmis priemonėmis (pvz., vakcinacija)
Pneumonija dėl Streptococcus pneumonia ar Haemophilus influenza	J13–J14	0–74	•		Daugumos šių infekcijų gali būti išvengta per vakcinaciją
Lėtinės obstrukcinės plaučių ligos	J40–J44	0–74	•		Ši būklė daugiausia gali būti išvengta prevencinėmis priemonėmis (pvz., sumažinus rūkymą)
Išorinių veiksnių sukeltos plaučių ligos	J60–J64, J66–J70, J82, J92	0–74	•		Ši būklė daugiausia gali būti išvengta prevencinėmis priemonėmis (pvz., sumažinus cheminių, dujų ir kitų veiksnių poveikį)
Viršutinių kvėpavimo takų infekcijos	J00–J06, J30–J39	0–74		•	Mirties atvejų skaičius gali būti sumažintas dėl tinkamo gydymo
Pneumonija, neklasifikuojama kitur ar kai sukėlėjas nenustatytas	J12, J15, J16–J18	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo antibiotikais
Ūmios apatinių kvėpavimo takų infekcijos	J20–J22	0–74		•	Mirties atvejų skaičius gali būti sumažintas dėl tinkamo gydymo
Astma ir bronchektazės	J45–J47	0–74		•	Mirties atvejų skaičius gali būti sumažintas dėl tinkamo gydymo (pvz., vaistai)
Suaugusiųjų respiracinis sindromas	J80	0–74		•	Mirties atvejų skaičius gali būti sumažintas dėl tinkamo gydymo
Plaučių edema	J81	0–74		•	Mirties atvejų skaičius gali būti sumažintas dėl tinkamo gydymo
Pūlingos ir nekrozinės apatinių kvėpavimo takų būklės	J85, J86	0–74		•	Mirties atvejų skaičius gali būti sumažintas dėl tinkamo gydymo
Kitos pleuros ligos	J90, J93, J94	0–74		•	Mirties atvejų skaičius gali būti sumažintas dėl tinkamo gydymo
Virškinimo sistemos ligos					
Skrandžio, dvylikapirštės žarnos ir gastrojejuninės opos	K25–K28	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Kirmėlinės ataugos ligos	K35–K38	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo

Išvaržos	K40–K46	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Tulžies pūslės akmenligė ir cholecistitas	K80–K81	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Kitos tulžies pūslės ir lataukų ligos	K82–K83	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Ūminis pankreatitas	K85.0, K85.1, K85.3, K85.8, K85.9	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Kitos kasos ligos	K86.1, K86.2, K86.3, K86.8, K86.9	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Lyties ir šlapimo sistemos ligos					
Glomerulų ligos	N00–N07	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Obstrukcinė uropatija, inkstų ir šlapimo takų akmenligė, šlaplės striktūra	N13, N20–N21, N35	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Inkstų nepakankamumas	N17–N19	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Inksto dieglis	N23	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Pakitimai dėl sutrikusios inkstų kanalėlių funkcijos	N25	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Nepatikslintos kilmės inksto sumažėjimas, Mažas inkstas dėl nežinomos priežasties	N26–N27	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Lyties ir šlapimo sistemos uždegiminės ligos	N34.1, N70–N73, N75.0, N75.1, N76.4, N76.6	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Priešinės liaukos hiperplazija	N40	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Perinatalinio laikotarpio ligos					
Naujagimių stabligė	A33	0–74	•		Daugumos šių infekcijų gali būti išvengta per vakcinaciją
Akušerinė stabligė	A34	0–74	•		Daugumos šių infekcijų gali būti išvengta per vakcinaciją
Nėštumas, gimdymas ir laikotarpis po gimdymo	O00–O99	0–74		•	Daugeliu atveju yra efektyvus gydymas, galintis padėti išvengti motinų mirčių
Tam tikros perinatalinio laikotarpio būklės	P00–P96	0–74		•	Mirtingumo rodiklis gali būti sumažintas dėl ankstyvo aptikimo ir tinkamo gydymo
Tam tikri apsigimimai (nervinio vamzdelio defektai)	Q00, Q01, Q05	0–74	•		Šių būklių galima išvengti prevencinėmis priemonėmis (pagerinta motinų mityba, pvz., folio rūgšties vartojimas)
Įgimtos kraujo apytakos sistemos formavimosi ydos	Q20–Q28	0–74		•	Šios būklės gali būti gydomos chirurginėmis operacijomis
Medicinos ir chirurginės pagalbos komplikacijos					
Vaistai ir biologinės medžiagos, kurios paskirtos	Y40–Y59	0–74		• *	Šios būklės yra gydomos geresniu vaistų išrašymu ir vartojimo taisyklingumu

gydymui, sukėlė nepageidaujamą poveikį					
Nelaimingi atsitikimai ligoniams, kuriems teikiama chirurginė ir medicinos pagalba	Y60–Y69, Y83–Y84	0–74		• *	Šios būklės gydomos pacientams suteikiant geresnę sveikatos priežiūros kokybę
Medicininiai aparatai, kurių panaudojimas diagnostikai ir gydymui susijęs su nelaimingais atsitikimais	Y70–Y82	0–74		• *	Šios būklės gydomos pacientams suteikiant geresnę sveikatos priežiūros kokybę
Išorinės mirties priežastys					
Transporto traumos	V01–V99	0–74	•		Mirtys gali būti išvengtos tinkamomis visuomenės sveikatos intervencijomis (pvz., kelių saugumo priemonės)
Nelaimingi atsitikimai	W00–X39, X46–X59	0–74	•		Mirtys gali būti išvengtos tinkamomis visuomenės sveikatos intervencijomis (pvz., susižalojimų prevencijos kampanijomis)
Savižudybės	X66–X84	0–74	•		Mirtys gali būti išvengtos tinkamomis visuomenės sveikatos intervencijomis (pvz., savižudybių prevencijos kampanijomis)
Įvykiai, kai ketinimas nepatikslingas	Y16–Y34	0–74	•		Mirtys gali būti išvengtos tinkamomis visuomenės sveikatos intervencijomis (pvz., žalos prevencijos kampanijomis)
Pasikėsینimai (nužudymai)	X86–Y09	0–74	•		Mirtys gali būti išvengtos tinkamomis visuomenės sveikatos intervencijomis
Ligos sukeltos alkoholio, narkotinių ir (ar) psichotropinių medžiagų vartojimo					
<i>Mirtys, susijusios su alkoholio vartojimu</i>					
Ligos, susijusios su alkoholio vartojimu	E24.4, F10, G31.2, G62.1, G72.1, I42.6, K29.2, K70, K85.2, K86.0, Q86.0, R78.0, X45, X65, Y15	0–74	•		Dauguma mirčių gali būti išvengtos tinkamomis visuomenės sveikatos intervencijomis (pvz., alkoholio kontrolės politika)
Kiti su alkoholio vartojimu susiję sutrikimai	K73, K74.0–74.2, K74.6	0–74	•		Dauguma mirčių gali būti išvengtos tinkamomis visuomenės sveikatos intervencijomis (pvz., alkoholio kontrolės politika)
<i>Mirtys, susijusios su psichotropinių medžiagų vartojimu**</i>					
Sutrikimai vartojant psichoaktyvias medžiagas ir apsinuodijimai	F11–F16, F18–F19, X40–X44, X85, Y10–Y14	0–74	•		Dauguma mirčių gali būti išvengtos tinkamomis visuomenės sveikatos intervencijomis (pvz., narkotikų kontrolės politika)
Tyčinis apsinuodijimas psichotropinėmis medžiagomis	X60–X64	0–74	•		Dauguma mirčių gali būti išvengtos tinkamomis visuomenės sveikatos intervencijomis (pvz., narkotikų kontrolės politika)
<i>Laikinas naujų ligų kodavimas</i>					
COVID-19	U07.1, U07.2	0–74	•		Daugumos šių infekcijų gali būti išvengta prevencinėmis priemonėmis ir per vakcinaciją

* Kai kurios iš šių būklių dažniausiai yra įgyjamos, kai žmogus hospitalizuojamas ar susiduria su sveikatos priežiūros paslaugomis, tačiau jos taip pat gali būti traktuojamos kaip išvengiamos prevencinėmis priemonėmis, nes su sveikatos priežiūra susijusių infekcijų ar sveikatos problemų skaičius gali būti sumažintas per geresnę prevenciją sveikatos priežiūros įstaigose.

** Su narkotikais susijusios mirtys apima legalius ir nelegalius narkotikus.